Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0820U100322

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-11-2020

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бахмутова Лариса Миколаївна
2. Bakhmutova Larysa Mykolaivna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Соціальні та поведінкові науки. Психологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 15-10-2020

Спеціальність за освітою: Психология

Місце роботи здобувача: Державна установа "Національний антарктичний науковий центр"

Код за ЄДРПОУ: 21574751

Місцезнаходження: бульвар Т. Шевченка, 16, м. Київ, Київська обл., 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.453.001

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г.С.Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, 2, м. Київ, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут психології імені Г.С.Костюка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 02141213

Місцезнаходження: вул. Паньківська, 2, м. Київ, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 15.21.51, 15.41.21

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості міжособистісної взаємодії зимівників у антарктичних експедиціях

2. Psychological features of interpersonal interaction of winterers in Antarctic expeditions

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено виявленню психологічних особливостей та чинників міжособистісної взаємодії зимівників українських антарктичних експедицій, розробці на цій основі системи заходів, спрямованих на підвищення її ефективності. Вперше обґрунтовано комплексний підхід до вивчення індивідуально-психологічних особливостей зимівників та чинників міжособистісної взаємодії з урахуванням специфіки умов діяльності: а) малочисельність (11-12 осіб) групи; б) складні природні умови; в) довготривала (12-13 місяців) ізоляція від широкого соціуму та обмежене просторове переміщення. Виявлено чинники результативної міжособистісної взаємодії зимівників, які розподілено за показниками соціальної згуртованості, психофізіологічного стану, емоційного стану, самооцінки ефективності діяльності. У ході дослідження визначено, що запорукою ефективної міжособистісної взаємодії зимівників українських антарктичних експедицій (УАЕ) є розвинуті комунікативні та організаційні схильності; у міжособистісних

стосунках переважають «дружелюбність» (73%) і «домінування» (70%). Стабільно домінуючими груповими поведінковими стратегіями у конфліктних ситуаціях є компроміс і уникнення. Останнє є зворотнім до ефективності міжособистісної взаємодії, особливо в період полярної ночі. До кінця зимівлі спостерігається зростання рівня суперництва та зниження рівня пристосування. Головною особливістю формування команди зимівників є відповідність нервово-психологічної стійкості сприятливому рівню і вище. В періоди підвищеного нервово-емоційного напруження, який припадає на середину антарктичної зими, у деяких зимівників виникає зниження нервово-психологічної стійкості аж до малосприятливого рівня. Визначено, що більш ніж третина зимівників (36,1%) належать до яскраво виражених екстравертів, а 61,1% – характеризуються проміжним положенням між екстраверсією та інтроверсією. Рівень нейротизму – переважно низький і середній. В період «гострої адаптації» та полярної ночі зростає рівень психотизму як негативного чинника міжособистісної взаємодії зимівників. Серед груп факторів особистісних характеристик зимівників виявлено впливові емоційно-вольові характеристики (емоційна стабільність, висока нормативність, високий самоконтроль, спокій), комунікативні властивості у міжособистісній взаємодії (збалансованість: конформізму і нонконформізму; підпорядкованості і домінантності; замкнутості і товариськості; боязкості і сміливості). Визначено, що за умови злагодженої міжособистісної взаємодії зимівників відбувається зміна їх переконань стосовно власної здатності організовувати та здійснювати професійну діяльність в екстремальних умовах, про що свідчить підвищення рівня самоефективності особистості. За результатами покрокового лінійного регресійного аналізу виділено найбільш вагомі чинники та побудовано моделі оптимізації міжособистісної взаємодії зимівників УАЕ, які прогнозують покращення, або навпаки – погіршення результативності такої взаємодії. У професійній сфері це: рівень показників настрою, нейротизму, фактору L «довірливість-підозрілість», застрягаючого типу акцентуації характеру. У побутовій сфері міжособистісної взаємодії виділено рівень циклотимного типу акцентуації характеру, самопочуття, дружелюбності колег, самооцінки стану здоров'я. Для сфери дозвілля ключовими чинниками є рівень показників: самооцінки емоційної компоненти «задоволеність оточуючим середовищем», фактор I «жорсткість-чутливість», рівень емотивного типу акцентуації характеру. Згідно експертної оцінки керівника експедиції дієвими чинниками ефективної міжособистісної взаємодії зимівників визначено: задоволеність роботою, дружелюбність колег, рівень збудливості як показник акцентуації характеру. Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в наступному: □ вперше визначені основні психологічні особливості міжособистісної взаємодії зимівників довготривалих українських антарктичних експедицій; □ вперше для зимівників українських антарктичних експедицій визначені вагомі чинники їх міжособистісної взаємодії; □ вперше запропоновано ефективну комплексну систему заходів, спрямованих на підвищення ефективності міжособистісної взаємодії зимівників УАЕ. □ поглиблено наукові знання про психологічні чинники і особливості міжособистісної взаємодії, що визначають специфіку діяльності спеціалістів в екстремальних умовах відносної ізоляції. Практичне значення роботи полягає у тому, що запропонована на основі проведених наукових досліджень система заходів щодо вдосконалення міжособистісної взаємодії має широкий спектр застосування при формуванні і функціонуванні груп спеціалістів, які виконують роботу в екстремальних умовах довготривалої відносної ізоляції. Це і групи зимівників на полярних станціях, і команди кораблів дальнього плавання, підводних човнів, космічних кораблів, груп наукових експедицій, тощо, які змушені тривалий час взаємодіяти один з одним у закритому та обмеженому просторі.

2. This thesis investigates the psychological peculiarities and factors of interpersonal interaction of winterers in Ukrainian Antarctic expeditions, and development on these bases of a system of events aimed at increasing of interpersonal interaction effectiveness. Ukraine as a member of the Antarctic Treaty and in the framework of fulfilling international obligations every year sends the wintering team to Ukrainian Antarctic station "Akademik Vernadsky". The 11-12 specialists of various profiles are keeps the annual operation and scientific investigation on the station. The relevance of our studied is due to the lack of scientific knowledge about interpersonal interaction of people in a small group. This problem also applies improving the psychological training of winterers before departure to Antarctic station. The thesis presents the analysis of the meaning and nature of interpersonal interaction in small groups of specialists, whose professional activity in different areas takes place in extreme

environmental conditions and social and spatial isolation. It is determined that the negative factors of the Antarctic environment include: prolonged exposure to low temperatures for body, low atmospheric pressure, strong winds, monochrome environment, geomagnetic storms, increased solar radiation (especially during the ozone hole), the effects of the polar night and the polar day. It has been found that these factors adversely affect the physical and psychological state of people: there is a deterioration of health, mood and performance, impairment of cognitive functions. The psycho-emotional disorders have been arising: chronic stress, anxiety, depression, fatigue; disturbances in personal communication, behavior and interpersonal interaction in a small wintering team who work during the year in isolation from the external world. These factors, as well as the lack of scientific development of such issues in psychology emphasize the relevance of the topic of dissertation research. For the first time the complex approach to studying of individual-psychological features of winterers and factors of interpersonal interaction taking into account specificity of conditions of activity is justified: a) small (11-12 persons) group; b) extreme environmental conditions; c) long-term (12-13 months) isolation from society and limited spatial movement. The factors of effective interpersonal interaction of winterers are revealed, which are distributed according to the indicators of: social cohesion; psychophysiological state; emotional state, self-assessment of performance. During the research it was determined that the key to effective interpersonal interaction of Ukrainian Antarctic expedition winterers is developed communicative and organizational tendencies: in interpersonal relationships "friendliness" (73%) and "dominance" (70%) are prevailed. Compromise and avoidance are consistently dominant strategies in conflict situations. The avoidance is opposed to the effectiveness of interpersonal interaction, especially during the polar night. Until the end of wintering the rivalry level is increase and the level of adaptation is decrease. The main feature of the selection of team members is the compliance of neuropsychological stability to a favorable level and above. During periods of increased nervous and emotional stress, which occurs in the middle of the year, some winterers have a decrease of neuropsychological stability level such up to unfavorable. It is determined that more than a third of winterers (36.1%) belong to pronounced extroverts and 61.1% are characterized by an intermediate between extraversion and introversion. The degree of neuroticism is mostly low and medium. During the period of "acute adaptation" and the polar night the level of psychoticism as a negative factor of interpersonal interaction of winterers is increases. The analysis of the indicators of the types of accentuations of the character of winterers revealed an increase in the emotional perception of the external world from enthusiasm and inspiration to frustration, despair and anxiety. The detachment from quotidian life, romanticism, sentimentality and a pronounced emotional reaction to unfulfilled expectations are observed. Due to influence of extreme environment conditions and long-term group isolation, a gradual increase in aggression in interpersonal relationships, anxiety, insularity, conservatism and a decrease of self-control level were revealed. Relationships of authoritarianism, aggression, selfishness and dependence which negatively affect on the interpersonal interaction on the Antarctic station are unacceptable.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кокун Олег Матвійович

2. Kokun Oleh M.

Кваліфікація: д. психол. н., 19.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Данилюк Іван Васильович

2. Danyliuk Ivan Vasyliovych

Кваліфікація: д.психол.н., 19.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вус Віктор Ілларіонович

2. Вус Віктор Ілларіонович

Кваліфікація: к.психол.н., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Корніяка Ольга Миколаївна
2. Korniiaka Olha M.

Кваліфікація: д. психол. н., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зазимко Оксана Володимирівна
2. Zazymko Oksana Volodymyrivna

Кваліфікація: к.психол.н., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Рудницька Світлана Юріївна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Рудницька Світлана Юріївна

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.